

Itä-Suomen aluehallintoviraston Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauskäynnin 2018 raportti

Ympäristöjohtaja Tanja Leppänen **Alueellinen ympäristönsuojelu**

Aluehallintovirastolle on asetettu lainsäädännössä velvoite ohjata ja valvoa ympäristöterveydenhuoltoa alueellaan ja arvioida kuntien ympäristöterveydenhuollon järjestämistä ja toteuttamista.

Arvioinnilla tarkoitetaan järjestelmällistä tarkastelua, jolla selvitetään kunnan toiminnan lainsäädännön- ja suunnitelmienmukaisuutta sekä toiminnan tehokkuutta ja sopivuutta tavoitteiden saavuttamiseksi. Arviointi- ja ohjauskäynnin tavoitteena on turvata valvonnan laatu ja yhtenäisyys sekä edistää resurssien tarkoituksen mukaista kohdentamista riskiperusteisesti.

Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon arviointi toteutettiin tarkastelemalla aluehallintovirastolle toimitettua etukäteismateriaalia ja käynnillä esitettyä täydentävää materiaalia sekä haastatteleamalla ympäristöterveydenhuollon henkilöstöä ja luottamushenkilöitä. Arviointiin sisältyi myös tarkastuksen seuraamista valvontakohteissa (elintarvikevalvonta 30.10.2018, tupakkalain valvonta 6.11.2018).

Raportin yhteenvedo

Ympäristöterveydenhuolto kuuluu Kuopion kaupungin organisaatiossa kaupunkiympäristön palvelualueen alaiseen ympäristö- ja rakennuspalvelujen vastuualueeseen, jota johtaa ympäristöjohtaja. Päättävänä toimielimenä on Kuopion kaupungin ympäristö- ja rakennuslautakunta. Valvontahenkilöstöön kuuluu, ympäristöterveyspäällikkö ja hallintopalvelusihteeri mukaan lukien 14 viranhaltijaa. Eläinlääkintähuollon palvelut ostetaan naapurivalvontayksiköistä ja pieneläinpäivystys yksityiseltä toiminnanharjoittajalta. Myös ne elintarvikevalvonnan tehtävät, jotka edellyttävät virkaeläinlääkärin pätevyyttä, hoidetaan ostopalveluna. Näytteiden otossa ja asumisterveydestarkastuksissa käytetään ulkopuolisia asiantuntijoita, joiden pätevyys on varmistettu asianmukaisesti. Talousvesinäytteitä ottavat lisäksi myös valvontakohteet itse, jolloin näytteitä ottavalta henkilöltä edellytetään näytteenottajan pätevyyttä.

Erikoistuminen on viety valvontayksikössä pitkälle. Tarkastajat kuuluvat pääsääntöisesti joko elintarvike- tai terveydensuojeluvalvonnan tiimiin ja erikoistumista on toteutettu myös tiimien sisällä niin, että esimerkiksi talousvesiasiat on keskitetty kahdelle ja terveydellisten olojen valvonta kolmelle tarkastajalle.

Delegointi on toteutettu valvontayksikössä varsin laajana. Valvontahenkilöstö on kokenut sen toimivaksi. Elintarviketarkastajalle on siirretty elintarvikelain mukaisissa hallinnollisissa pakkokeinoissa enemmän toimivaltaa kuin muille tarkastajille ja ympäristöterveyspäällikölle. Hallinnollista pakkokeinoa koskeva päätös viedään lautakunnan käsittelyyn aina silloin, kun siihen halutaan liittää uhkasakko tai muu vastaava tehoste.

28.03.2019

30 §

Henkilökunta on hyvin ammattitaitoista ja kokenutta. Uudet työntekijät perehdytetään perusteellisesti ja myös mentorointia hyödynnetään. Täydennyskoulutuksesta on huolehdittu hyvin. Myös erikoistumiskoulutusta on voitu suorittaa työnantajan kustantamana. Terveystieteiden valvontaa tekevien viranhaltijoiden olisi hyvä selvittää heidän tarpeitaan vastaavaa koulutustarjontaa myös vapailta markkinoilta. Lisäksi ympäristö- ja rakennuslautakunnan jäseniä olisi hyvä perehdyttää jatkossa nykyistä enemmän ympäristöterveydenhuoltoon koskeviin asioihin.

Resurssitilanne valvontayksikössä on kaiken kaikkiaan hyvä. Valvontasuunnitelma toteutuu kaikilla toimialoilla yli 90-prosenttisesti. Elintarvikevalvonnassa tilanne on parantanut sen jälkeen, kun vuonna 2017 otettiin käyttöön elintarvikevalvontakohteiden uudet riskiluokitus- ja tarkastustiheyssuosituksset, jotka vähensivät huomattavasti tarjoilupaikkojen tarkastusmääriä.

Valvontatyö on suunnitelmallista ja pääsääntöisesti myös riskiperusteista. Valvontasuunnitelma on kattava ja perusteellinen ja siihen kuuluu kohdekohtainen tarkastussuunnitelma. Suunnitelmassa on esitetty myös valvonnan painopisteet – sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiset että kunkin toimialan omat. Valvonnan toteumaraportista ei kuitenkaan kaikkien toimialojen osalta ilmene, miten painopisteitä on toteutettu. Ympäristöterveydenhuollon yhteiseksi, erityiseksi painopisteeksi on nimetty valvonnan vaikuttavuus. Sitä on tehostettu muun muassa suuntaamalla elintarvikealan toimijoille ”täsmätiedottamista” vähentyneiden tarkastuskäyntien kompensoimiseksi.

Valvontasuunnitelman toteumaraportointi on yleisesti ottaen kattavaa, mutta raportti ei kuitenkaan ole sisällöltään täysin valtakunnallisen valvontaohjelman mukainen.

Elintarvikevalvonnassa 75 prosenttia ja terveydensuojeluvalvonnassa 70 prosenttia työpanoksesta käytetään valvontasuunnitelman ulkopuoliseen työhön. Tarpeelliset suunnitelmalliset tarkastukset pystytään silti hoitamaan. Terveystieteiden valvonnassa edellä mainittu korkea prosenttiluku selittyy pitkälti sisäilma-asioiden ja terveyshaittaepäilyjen runsaalla määrällä. Myös osallistuminen valtakunnallisiin hankkeisiin (mm. VATI) sekä maakuntauudistuksen valmistelutyöhön on vienyt resursseja valvontatehtävien hoidolta. Paljon tehdään myös terveyshaittoja ennaltaehkäisevää työtä, jota tulisi myös tuoda nykyistä enemmän esille sekä lautakunnalle että kuntalaisille.

Elintarvikevalvonnassa suunnitelman ulkopuolisen työn määrää selittävät muun muassa epidemiaepäilyilmoitusten suuri määrä sekä ilmoitusten käsittelyyn, uusien toimijoiden ohjaukseen ja neuvontaan kuluva aika. Lisäksi tilastoa vääristää jossain määrin se, ettei elintarvikevalvonnan suuritoisimpiin tarkastuksiin käytettyä aikaa yleensä raportoida kokonaisuudessaan. Todellisuudessa valvontasuunnitelman mukaiseen ja suunnitelman ulkopuoliseen työhön kuluu valvojien käsityksen mukaan suurin piirtein saman verran aikaa.

Vahvan asiantuntemuksen sekä hyvän resurssitilanteen pohjalta valvontayksikössä on pystytty panostamaan paljon myös laatuun ja valvonnan kehittämiseen. Sekä elintarvikevalvonnan että terveydensuojelun puolella on valmisteltu lukuisia toimintaohjeita ja tarkastuslomakkeita kuin myös toimijoille suunnattua materiaalia. Kuopion kaupungilla on myös koko organisaation kattava CAF-pohjainen laatujärjestelmä. Valvontayksikkö on pystynyt pitämään omat palvelulupauksensa.

28.03.2019

30 §

Pieneläinpäivystyksen toiminnan laatu ei ole ollut asiakkaiden odotusten mukaista, mitä tulee eläinlääkäreiden ammattitaitoon ja erityisesti kielitaitoon (asiakaskysely 2017). Valvontayksikön tulee jatkossa varmistaa pieneläinlääkäripalveluiden riittävä laatu.

Valvonnan yhtenäisyyteen on panostettu paljon – erityisesti elintarvikevalvonnassa. Työtä on tehty sekä valvontayksikön sisällä että maakunnallisesti. Pariauditointeja toteutetaan suunnitelmallisesti. Myös elintarviketiimin vetäjänä toimivan elintarviketarkastajan yhtenä tehtävänä on varmistaa valvonnan yhtenäisyyttä.

Ruokamyrkytyssepidemioiden selvittämiseen on varauduttu hyvin. Epidemia selvitystyöryhmä kokoontuu säännöllisesti kolme kertaa vuodessa ja viikkoa ennen kutakin kokousta harjoitellaan myös VIRVE-puhelinten käyttöä. Epidemiaepäilyselvitysten tekoon ryhmällä on selkeä sisäinen työnjako. Ilmoitusten tekemiseen löytyy sähköinen lomake valvontayksikön internetsivuilta.

Hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön on tarvittaessa hyvät valmiudet, vaikka niihin on viime vuosina jouduttu turvautumaan harvoin. Selvien elintarvikerikkomusten johdosta on tehty myös tutkintapyyntöjä poliisille.

Valvontayksikössä on panostettu paljon myös viestintään. Internetsivut ovat toimivat ja selkeät. Elintarvikealan toimijoille lähetetään laadukkaita tiedotteita, joihin on koottu ajankohtaista asiaa lainsäädännön muutoksista ym. Lainsäädännön muutoksista, omien tutkimusprojektien tuloksista sekä muista ajankohtaisista asioista tiedotetaan myös yleisesti tiedotusvälineiden kautta. Sosiaalista mediaa ei käytetä.

Asiakaskyselyitä on toteutettu lähivuosina kaksi – vuonna 2017 eläinlääkintähuollon palveluita koskeva ja vuotta aiemmin (2016) muuta ympäristöterveydenhuoltoa koskeva. Kaupungin internetsivuilta löytyy myös palautepalvelujärjestelmä, matalan kynnyksen yhteydenottoväline. Myös sisäinen viestintä on toimivaa. Toimisto- ja elintarviketiimin palavereja pidetään säännöllisesti kahden viikon välein ja niistä laaditaan muistiot. Terveystensuojelupuolella pääpaino on parityöskentelyssä, koko ryhmä kokoontuu satunnaisemmin.

Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma ja sen keskeiset osiot ovat valmistuneet aiemmin ja suunnitelmaa on sen jälkeen päivitetty lisäämällä siihen eri häiriötilanneosioita. Talousveden häiriötilannesuunnitelmassa ei ole huomioitu kaikkia talousvesiasetuksen vaatimuksia. Suunnitelmassa tulee kuvata myös se, millä keinoin varmistetaan toimiva yhteistyö häiriötilanteissa naapurivalvontayksiköiden kanssa, mikä edellyttää myös etukäteisneuvottelua ja ko. valvontayksiköiden kanssa.

Valvonnan maksullisuutta on vuodelle 2018 asetetun tavoitteen mukaisesti tehostettu uudistetulla maksutaksalla. Valvontasuunnitelman mukaisista, suunnitelluista tarkastuksista ei laskuteta toimijaa kaikissa tapauksissa todellisen ajan mukaan, joten tältä osin valvontayksikkö ei noudata valvontayksikön omaa, hyväksyttyä taksaansa. Valvonnasta saaduilla tuloilla katetaan nykyisellään noin 20 prosenttia valvontayksikön menoista.

Valvontayksikkö ei ole toistaiseksi hyödyntänyt riittävästi KUTI/YHTI-järjestelmän valvontatietoja. Kiikarin (dokumentti- ja raporttiselain) käyttö on ollut vähäistä etenkin terveystensuojeluvälivälisessä valvonnassa. Valtakunnallisessa järjestelmässä olevien valvontatietojen seuraaminen ja myös tietojen oikeelli-

28.03.2019

30 §

suuden tarkistaminen on kuitenkin tärkeää, koska keskusvirastot ja aluehallintovirasto käyttävät juuri ko. tietoja raporteja laatiessaan ja valtakunnallisia vertailuja tehdessään.

Esitys

Ympäristö- ja rakennuslautakunta merkitsee tiedoksi ja huomioon otettavaksi Itä-Suomen aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynnin 2018 raportin.

Viiteaineisto

* 2291/2019 Kuopion ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauskäynnin 2018 raportti liitteinen (Ei julkaista internetissä)

Valmistelija

Hannu Kirjavainen

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. +358 44 718 2272

Päätösehdotus

Ympäristöjohtaja Tanja Leppänen

Lautakunta hyväksyy ympäristöjohtajan esityksen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

